

GOVERNANCECODE WONINGCORPORATIES

NOVEMBER 2006

aedes
vereniging van woningcorporaties

Achtergrond

1. Woningcorporaties zijn private ondernemingen met een maatschappelijke doelstelling. De afgelopen tien jaar hebben corporaties zich ontwikkeld van subsidiegeoriënteerde uitvoerders van overheidsbeleid tot maatschappelijk gedreven private ondernemingen. Ook het intern toezicht en governanceverhoudingen binnen woningcorporaties hebben zich in die periode sterk ontwikkeld. Nadat in 1993 met de invoering van het Besluit Beheer Sociale Huursector de instelling van een intern toezichthoudend orgaan verplicht was gesteld hebben corporaties hieraan invulling gegeven. Belangrijke mijlpaal in de ontwikkeling van het toezicht bij woningcorporaties vormde in 1998 het advies van de Commissie Intern Toezicht Woningcorporaties, beter bekend als de commissie-Glasz.
2. Het intern toezicht speelt in het functioneren van corporaties een wezenlijke rol. In de discussie over een ander verantwoordings- en toezichtsregime voor corporaties is er geleidelijk steeds breder overeenstemming ontstaan dat het toezicht op de corporatie eerst en vooral berust bij het intern toezichthoudend orgaan. In 2004 bepleit de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in zijn rapport *Bewijzen van Goede Dienstverlening* een systeem van checks and balances met onder meer samenhangend, sober en selectief toezicht. De Sociaal Economische Raad stelt in zijn advies *Ondernemerschap voor de Publieke Zaak* (2005) het intern toezicht in soortgelijke bewoordingen voorop. Ook de minister van VROM heeft in navolging van de commissie-De Boer in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven dat bij een goed functionerend intern toezicht het extern toezicht minder intensief hoeft te zijn. De minister ziet een rol voor Aedes en de Vereniging van Toezichthouders in Woningcorporaties (VTW) bij het verder professionaliseren van het intern toezicht. Binnen Aedes heeft de verenigingscommissie Overheid, Corporatie, Burger geadviseerd over maatregelen die het vertrouwen in de corporatiebranche kunnen bevorderen. Zij achtte de kwaliteit van het intern toezicht in dit verband een wezenlijke schakel.
3. In navolging van het advies van de commissie Overheid, Corporatie, Burger ter zake hebben Aedes vereniging voor woningcorporaties en de VTW een commissie gevraagd een Governancecode te ontwikkelen. Doel van de Governancecode is het vaststellen van normen voor goed bestuur en toezicht, transparantie, externe verantwoording en financiële beheersing.

4. De code is een advies van de commissie aan haar opdrachtgevers. Het is aan de verenigingen te besluiten of zij deze code willen aanvaarden.
5. Bij de formulering van de code is uitgegaan van de bestaande wetgeving over de externe en interne verhoudingen van woningcorporaties, waaronder de Woningwet en het Besluit Beheer Sociale Huursector. De relevante bepalingen uit deze wet- en regelgeving zijn niet in deze code herhaald. Daarnaast is onder meer gebruik gemaakt van adviezen en rapportages van de Aedes-verenigingscommissie Overheid, Corporatie, Burger (commissie-Sas), de commissie Izeboud, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, de Sociaal-Economische Raad, de Commissie Intern Toezicht Woningcorporaties (commissie-Glasz) en de Commissie Corporate Governance (commissie-Tabaksblat). De commissie heeft hierbij haar eigen afwegingen gemaakt.
6. De woningcorporatie functioneert niet ten eigen behoeve maar beoogt maatschappelijke en volkshuisvestelijke doelstellingen te verwezenlijken. Bij het functioneren van woningcorporaties zijn verschillende belanghebbenden betrokken, te weten de organisaties en individuen, die direct of indirect het bereiken van de doelstellingen van de woningcorporatie beïnvloeden of erdoor worden beïnvloed: werknemers, bewoners, financiers, toeleveranciers, afnemers, de overheid en maatschappelijke organisaties. Het bestuur en de raad van commissarissen hebben een integrale verantwoordelijkheid voor de afweging van deze belangen in het licht van de maatschappelijke en volkshuisvestelijke doelstellingen van de corporatie. Vertrouwen van de belanghebbenden dat hun belangen worden behartigd, is een voorwaarde voor hen om binnen en met de woningcorporatie samen te werken. Goed maatschappelijk ondernemerschap, waaronder inbegrepen integer en transparant handelen door het bestuur, alsmede goed toezicht hierop, waaronder begrepen het afleggen van verantwoording over het uitgeoefende toezicht, zijn essentiële voorwaarden voor het stellen van vertrouwen in het bestuur en het toezicht door de belanghebbenden. Dit zijn de steunpilaren waarop goede governance rust.
7. Deze code betreft de governance van woningcorporaties. Zij gaat niet in op het toezicht door of vanwege de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Zij scheidt echter wel verwachtingen over de vorm en de inhoud van dat toezicht. Het interne toezicht en de maatschappelijke verantwoording worden door de code versterkt. Bij het intern toezicht ligt een primaire verantwoordelijkheid te waarborgen dat de maatschappelijke doelstellingen van de woningcorporatie naar behoren worden uitgevoerd en de middelen doelmatig worden besteed. Op dit laatste ziet het door of vanwege de minister van VROM uitgeoefende externe toezicht.

Opzet en structuur van de code

8. De code bevat zowel principes als concrete bepalingen die de organen van de woningcorporatie en hun leden in acht zouden moeten nemen. De principes kunnen worden opgevat als moderne, en inmiddels breed gedragen, algemene opvattingen over goede governance. De woningcorporatie vermeldt elk jaar in haar jaarverslag op welke wijze zij de principes van de code in het afgelopen boekjaar heeft toegepast. Het is aan iedere woningcorporatie zelf hieraan nadere invulling te geven.
  9. De principes zijn nader uitgewerkt in concrete bepalingen. Zij kunnen worden opgevat als een nadere invulling van de algemene beginselen van goede governance bij woningcorporaties. Woningcorporaties kunnen hiervan afwijken. De bepalingen beogen niet exclusieve normen aan te geven waaraan woningcorporaties moeten voldoen om een zorgvuldige governance te bewerkstelligen. Afwijkingen kunnen onder omstandigheden gerechtvaardigd of zelfs wenselijk zijn. Het kunnen toepassen van bepalingen is afhankelijk van de concrete omstandigheden waarin de woningcorporatie en haar belanghebbenden zich bevinden. Niet alle woningcorporaties zijn hetzelfde; bovendien veranderen de omstandigheden waarin de woningcorporatie zich bevindt met enige regelmaat. Belangrijk is dat bestuur en raad van commissarissen van iedere woningcorporatie zich uitdrukkelijk buigen over de toepassing van de bepalingen door die corporatie en beoordelen of een andere praktijk de voorkeur verdient. Van het bestuur en de raad van commissarissen mag verder worden verwacht dat zij keuzes om af te wijken van sommige bepalingen verantwoord en open staan voor het aangaan van een dialoog met belanghebbenden. Dit is een continu proces. De commissie verwacht dat met de toepassing van deze code een praktijk ontstaat waarin de governance van woningcorporaties zich verder zal ontwikkelen.
- #### **Naleving van en omgang met de code**
10. De mogelijkheid om van bepalingen van de code af te wijken betekent niet dat sprake is van vrijblijvendheid. Uit de maatschappelijke verantwoordelijkheid van woningcorporaties vloeit voort dat zij zich verantwoorden over hun governance. Van woningcorporaties mag worden verwacht dat zij elk jaar in hun jaarverslag gemotiveerd uitleggen of en zo ja waarom en in hoeverre zij afwijken van de bepalingen van de Governancecode (de regel van 'pas toe of leg uit'). De commissie staat voor dat deze regel van pas toe of leg uit in de toekomst een wettelijke basis krijgt die zich richt tot alle woningcorporaties.
  11. Het is aan bestuur en raad van commissarissen om aan deze code invulling te geven in de praktijk van de woningcorporatie. Zij behoren over de wijze waarop zij dit doen verantwoording af te leggen aan de belanghebbenden en open te

staan voor de visies die belanghebbenden daarover hebben. Wanneer belanghebbenden bezwaren gemotiveerd naar voren brengen kan dit het bestuur en de raad van commissarissen aanleiding geven tot aanpassing van de governance-structuur van de corporatie.

12. De code gaat uit van het principe dat iedere woningcorporatie de belanghebbenden aanduidt die zij wil betrekken bij haar beleidsvorming en met wie zij een dialoog wil voeren over de realisatie van beleidsdoelstellingen.

Woningcorporaties moeten vervolgens bepalen op welke wijze zij vorm wensen te geven aan deze dialoog en deze keuze in het jaarverslag verantwoorden. De dialoog met belanghebbenden kan worden vormgegeven door het houden van een periodieke vergadering van belanghebbenden. Ook andere vormen van overleg zijn denkbaar. De commissie acht het in dit stadium wenselijk dat woningcorporaties en hun belanghebbenden ervaring kunnen opdoen met verschillende vormen waarin het overleg kan plaatsvinden. Dit geldt te meer daar een grote diversiteit bestaat in de aard en de intensiteit van betrokkenheid van de verschillende belanghebbenden bij de woningcorporatie. Daarom heeft de commissie er van afgezien voor te stellen over te gaan tot invoering van een College van Belanghebbenden dat bevoegdheden heeft die ingrijpende gevolgen binnen de organisatie van de woningcorporatie kunnen hebben, zoals goedkeuring van bepaalde besluiten, een heenzendrecht voor het bestuur of de raad van commissarissen, of het enquêterecht bij de Ondernemingskamer.

Tot slot

13. De code omvat deze preambule, de principes en de uitwerking daarvan in bepalingen. Daarnaast heeft de commissie een verklaring van en toelichting op enkele begrippen opgesteld. Deze zijn terug te vinden bij de tekst van de betreffende principes en uitwerkingsbepalingen in de code. De code is onderverdeeld in vijf hoofdstukken: I) naleving en handhaving van de code; II) het bestuur; III) de raad van commissarissen; IV) de audit van de financiële verslaggeving en de positie van de interne-controloffunctie en van de externe accountant en V) maatschappelijke verantwoording en beleidsbeïnvloeding door belanghebbenden.
14. Woningcorporaties voor wie de code van toepassing wordt doen al het nodige om zo spoedig mogelijk aan de bepalingen van deze code te voldoen. Daarbij kunnen zich knelpunten voordoen. Zo kunnen bestaande benoemingen en lopende benoemingstermijnen een probleem opleveren bij de opvolging van een aantal bepalingen. De commissie gaat ervan uit dat niet later dan bij nieuwe benoemingen en bij herbenoemingen de codebepalingen in acht worden genomen. Voor wat betreft de bepalingen over onafhankelijkheid van de commissarissen en de dialoog met belanghebbenden stelt de commissie dat deze

bepalingen zo spoedig mogelijk moeten worden toegepast, doch dat zij uiterlijk per 31 december 2007 moeten zijn geëffectueerd. Deze punten laten overigens de verplichting onverlet om elk jaar in het jaarverslag de redengeving van eventuele afwijkingen van de betreffende bepalingen op te nemen.

15. Indien hiertoe door de besturen van Aedes en VTW besloten wordt, treedt de Governancecode in werking vanaf het boekjaar beginnend op of na 1 januari 2007. Van woningcorporaties wordt derhalve verwacht dat zij vanaf het jaarverslag over boekjaar 2007 jaarlijks in het jaarverslag een hoofdstuk wijden aan de hoofdlijnen van de governancestructuur van de woningcorporatie en aan de naleving van de Governancecode, waarbij eventuele afwijkingen van de bepalingen worden verklaard. De commissie beveelt de woningcorporaties aan om dit hoofdstuk voorwerp te maken van het overleg met belanghebbenden. Na 2007 zouden naar het oordeel van de commissie substantiële veranderingen in de governancestructuur van de woningcorporatie en substantiële wijzigingen in de naleving van de code ter bespreking aan belanghebbenden moeten worden voorgelegd. De commissie beveelt de woningcorporaties aan om in een apart hoofdstuk in hun jaarverslagen over het boekjaar 2006 concreet aan te geven op welke wijze zij verwachten invulling te geven aan de naleving van deze code en welke problemen hierbij worden verwacht. Voorts is het gewenst dat dit hoofdstuk van het jaarverslag aan de orde wordt gesteld in het overleg met belanghebbenden in 2007.

Principe

Het bestuur¹ en de raad van commissarissen² zijn verantwoordelijk voor de inrichting en toepassing van de governance van de woningcorporatie en de naleving van de Governancecode Woningcorporaties.

Uitwerking

- I.1 De hoofdlijnen van de governancestructuur van de woningcorporatie³ worden, mede aan de hand van de principes die in deze code zijn genoemd, in een apart hoofdstuk in het jaarverslag uiteengezet. Indien zich geen ingrijpende wijzigingen in de governance hebben voorgedaan ten opzichte van het voorgaande verslagjaar wordt volstaan met het beschrijven van de wijzigingen. De actuele volledige governancestructuur wordt op de website van de woningcorporatie geplaatst.
- I.2 Bij de beschrijving van de governancestructuur geeft de woningcorporatie aan in hoeverre zij de in deze Governancecode opgenomen uitwerking opvolgt en zo niet, om welke redenen en wat de door de woningcorporatie gekozen uitwerking is.
- I.3 Elke verandering in de governancestructuur van de woningcorporatie en in de naleving van de code wordt onder een apart agendapunt ter goedkeuring aan de raad van commissarissen voorgelegd.

II.1 TAAK EN WERKWIJZE

Principe

Het bestuur is belast met het besturen van de woningcorporatie, wat onder meer inhoudt dat het bestuur verantwoordelijk is voor de realisatie van de doelstellingen van de woningcorporatie, de strategie, de financiering en het beleid en de daaruit voortvloeiende resultatenontwikkeling en het beleid ten aanzien van deelnemingen⁴ van de corporatie. Het bestuur legt hierover verantwoording af aan de raad van commissarissen. Het bestuur richt zich bij de vervulling van zijn taak naar het belang van de woningcorporatie in het licht van haar volkshuisvestelijke en maatschappelijke doelstelling en weegt daartoe de in aanmerking komende belangen van bij de woningcorporatie betrokkenen af. Het bestuur verschaft de raad van commissarissen tijdig de informatie die nodig is voor de uitoefening van de taak van de raad van commissarissen.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de naleving van alle relevante wet- en regelgeving en voor het beheersen van de risico's verbonden aan de activiteiten van de woningcorporatie. Het bestuur rapporteert hierover aan en bespreekt de interne risicobeheersing- en controlesystemen met de raad van commissarissen en zijn auditcommissie, indien ingesteld.

Uitwerking

II.1.1 Het bestuur legt vooraf ter goedkeuring voor aan de raad van commissarissen:

- a de volkshuisvestelijke en maatschappelijke doelstellingen van de woningcorporatie;
- b de operationele en financiële doelstellingen van de woningcorporatie;
- c de strategie die moet leiden tot het realiseren van de doelstellingen;
- d de randvoorwaarden die bij de strategie worden gehanteerd;
- e de wijze waarop de principes van horizontale verantwoording als beschreven in hoofdstuk V van deze code worden vormgegeven;
- f indien aanwezig het reglement waarin de werkwijze van het bestuur wordt geregeld. De hoofdzaken hiervan worden vermeld in het jaarverslag.

II.1.2 Het bestuur legt ter goedkeuring aan de raad van commissarissen voor het jaarverslag, de jaarrekening en de begroting van de woningcorporatie, alsmede vooraf, de uitoefening van stemrecht over de in deze bepaling en in II.1.3 met uitzondering van g. bedoelde aangelegenheden in deelnemingen waarin de corporatie overwegende zeggenschap uitoefent.

II.1.3 Het bestuur legt ten minste de volgende majeure besluiten vooraf ter goedkeuring voor aan de raad van commissarissen:

- a het aangaan en verbreken van duurzame samenwerking van de woningcorporatie met een andere rechtspersoon, indien deze samenwerking of verbreking van ingrijpende betekenis is voor de corporatie;
  - b een voorstel tot wijziging van de statuten;
  - c een voorstel tot ontbinding van de woningcorporatie;
  - d aangifte van faillissement en aanvraag van surseance van betaling;
  - e beëindiging van de arbeidsovereenkomst van een aanmerkelijk aantal werknemers tegelijkertijd of binnen een kort tijdsbestek van de woningcorporatie;
  - f ingrijpende wijziging van de arbeidsomstandigheden van een aanmerkelijk aantal werknemers van de woningcorporatie;
  - g de opdracht tot het uitvoeren van visitatie bij de woningcorporatie en de wijze van uitvoering van en verslaggeving over de visitatie zoals voorzien in V.3.⁵
- II.1.4 In de woningcorporatie is een op de woningcorporatie en haar bedrijfsvoering toegesneden intern risicobeheersing- en controlesysteem aanwezig. Als instrumenten van het interne risicobeheersing- en controlesysteem hanteert de woningcorporatie in ieder geval:
- a risicoanalyses van de operationele en financiële doelstellingen van de woningcorporatie;
  - b een integriteitscode die in ieder geval op de website van de woningcorporatie wordt geplaatst;
  - c kwaliteitszorg en zelfevaluatie met het oog op visitatie als bedoeld in hoofdstuk V;
  - d handleidingen voor de inrichting van de financiële verslaggeving, alsmede de voor de opstelling daarvan te volgen procedures;
  - e een systeem van periodieke monitoring en rapportering.
- II.1.5 In het jaarverslag geeft het bestuur inzicht in de interne risicobeheersing- en controlesystemen en de werking hiervan.
- II.1.6 Het bestuur draagt er zorg voor dat werknemers zonder gevaar voor hun rechtspositie de mogelijkheid hebben te rapporteren over vermeende onregelmatigheden van algemene, operationele en financiële aard binnen de woningcorporatie aan het bestuur of aan een door hem aangewezen functionaris. Vermeende onregelmatigheden die het functioneren van leden van het bestuur betreffen worden gerapporteerd aan de voorzitter van de raad van commissarissen. Dit wordt geregeld in een klokkenluidersregeling, die in ieder geval op de website⁶ van de woningcorporatie wordt geplaatst.
- II.1.7 Het bestuur doet ten minste eenmaal per jaar verslag aan de raad van commissarissen over werkzaamheden van de klachtencommissie in de zin van artikel 16 BBSH en maakt hiervan melding in het jaarverslag van de woningcorporatie.

II.2 RECHTSPOSITIE EN BEZOLDIGING BESTUUR

Principe

De raad van commissarissen stelt het bezoldigingsbeleid voor het bestuur vast. De raad van commissarissen bepaalt de bezoldiging van individuele bestuurders binnen het kader van het bezoldigingsbeleid. Het bezoldigingsbeleid wordt vastgesteld met inachtneming van de aanbevelingen van het advies arbeidsvoorwaarden statutair directeuren woningcorporaties zoals periodiek aangepast, en met inachtneming van de toepasselijke wet- en regelgeving.⁷ Het jaarverslag bevat de hoofdlijnen van het remuneratierapport van de raad van commissarissen waarin zijn opgenomen het bezoldigingsbeleid van de woningcorporatie en de wijze waarop dit in het afgelopen boekjaar in de praktijk is gebracht. De toelichting op de jaarrekening bevat in ieder geval een vermelding van de hoogte en de structuur van de bezoldiging van de individuele leden van het bestuur volgens de aanbevelingen van het advies arbeidsvoorwaarden statutair directeuren woningcorporaties zoals periodiek aangepast.

Uitwerking

- II.2.1 Onverlet de arbeidsrechtelijke positie wordt een lid van het bestuur benoemd voor een periode van maximaal vier jaar. Herbenoeming kan telkens voor een periode van maximaal vier jaar plaatsvinden. De raad van commissarissen beoordeelt jaarlijks het functioneren van iedere bestuurder.⁸
- II.2.2 De woningcorporatie verstrekt aan de leden van het bestuur geen persoonlijke leningen, garanties, en dergelijke.
- II.2.3 Het remuneratierapport van de raad van commissarissen bevat een verslag van de wijze waarop het beoordelings- en bezoldigingsbeleid in het afgelopen boekjaar in de praktijk is gebracht. In het geval dat gedurende het boekjaar aan een (voormalig) lid van het bestuur een bijzondere vergoeding is betaald of toegezegd, wordt deze in het remuneratierapport vermeld en van een toelichting voorzien. Het remuneratierapport bevat tevens een overzicht van het bezoldigingsbeleid dat het komende boekjaar en de daaropvolgende jaren door de raad wordt voorzien.
- II.2.4 Het overzicht dat in het voorgaande lid is bedoeld bevat in elk geval bepalingen over de verhouding tussen vaste en variabele beloningscomponenten, het beleid ten aanzien van de duur van contracten van leden van het bestuur en de geldende opzegtermijnen en afvloeiingsregelingen, overige arbeidsvoorwaarden en de regeling en financiering van de pensioentoezeggingen.
- II.2.5 De hoofdlijnen van het remuneratierapport van de raad van commissarissen worden in ieder geval op de website van de woningcorporatie geplaatst.

II.3 TEGENSTRIJDIGE BELANGEN EN NEVENFUNCTIES

Principe

Elke vorm en schijn van belangenverstrengeling tussen de woningcorporatie en leden van het bestuur wordt vermeden. Besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van leden van het bestuur kunnen spelen die van materiële betekenis zijn voor de woningcorporatie en/of voor de betreffende leden van het bestuur, behoeven de goedkeuring van de raad van commissarissen.

Het door een lid van het bestuur aanvaarden van een nevenfunctie die gezien aard of tijdsbeslag van betekenis is voor de uitoefening van de taak van bestuurder behoeft voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen.

Uitwerking

- II.3.1 Een bestuurder zal:
  - a niet in concurrentie treden met de woningcorporatie;
  - b geen substantiële schenkingen vragen of aannemen van de corporatie of van een voor de corporatie relevante derde voor zichzelf, zijn echtgenoot, geregistreerde partner of andere levensgezel, pleegkind, bloed- of aanverwant tot in de tweede graad;
  - c ten laste van de woningcorporatie derden geen ongerechtvaardigde voordelen verschaffen;
  - d geen zakelijke kansen die aan de woningcorporatie toekomen voor zichzelf of zijn echtgenoot, geregistreerde partner of andere levensgezel, pleegkind, bloed- of aanverwant tot in de tweede graad benutten.
- II.3.2 Een lid van het bestuur meldt een (potentieel) tegenstrijdig belang dat van betekenis is voor de woningcorporatie en/of voor het betreffende lid van het bestuur terstond aan de voorzitter van de raad van commissarissen en aan de overige leden van het bestuur en verschaft daarover alle relevante informatie, inclusief de voor de situatie relevante informatie inzake zijn echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind en bloed- en aanverwanten tot in de tweede graad. De raad van commissarissen besluit buiten aanwezigheid van het betrokken lid van het bestuur of sprake is van een tegenstrijdig belang.
- II.3.3 Een lid van het bestuur neemt niet deel aan de discussie en de besluitvorming over een onderwerp of transactie waarbij het lid van het bestuur (potentieel) een tegenstrijdig belang heeft.
- II.3.4 Besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van leden van het bestuur spelen die van materiële betekenis zijn voor de woningcorporatie en/of voor de betreffende leden van het bestuur behoeven goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het jaarverslag met vermelding van het tegenstrijdig belang en de verklaring dat de bepalingen II.3.2 tot en met II.3.4 zijn toegepast.

III.1 TAAK EN WERKWIJZE

Principe

De raad van commissarissen heeft tot taak toezicht te houden op het bestuur en op de algemene gang van zaken in de woningcorporatie en de met haar verbonden onderneming en staat het bestuur met raad ter zijde.⁹ De raad van commissarissen richt zich bij de vervulling van zijn taak naar het belang van de woningcorporatie en weegt daartoe de in aanmerking komende belangen van bij de woningcorporatie betrokkenen af. De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor de kwaliteit van zijn eigen functioneren. De raad van commissarissen beslist over benoeming, beoordeling, beloning, schorsing en ontslag van bestuurders.

Uitwerking

- III.1.1 De taakverdeling van de raad van commissarissen, alsmede zijn werkwijze worden neergelegd in een reglement. De raad van commissarissen neemt in het reglement een passage op voor zijn omgang met het bestuur en de ondernemingsraad. Het reglement wordt in ieder geval op de website van de woningcorporatie geplaatst.
- III.1.2 Van de jaarstukken van de woningcorporatie maakt deel uit een verslag van de raad van commissarissen, waarin de raad van commissarissen verslag doet van zijn werkzaamheden in het boekjaar en de specifieke opgaven en vermeldingen opneemt die de bepalingen van deze code verlangen.
- III.1.3 Van elk lid van de raad van commissarissen wordt in het verslag van de raad van commissarissen opgave gedaan van:
- a geslacht;
  - b leeftijd;
  - c hoofdfunctie;
  - d nevenfuncties voor zover deze relevant zijn voor de vervulling van de taak als lid van de raad van commissarissen, waaronder in ieder geval andere toezichthoudende taken;
  - e tijdstip van eerste benoeming en eventueel herbenoeming;
  - f de lopende termijn waarvoor hij is benoemd;
  - g het lidmaatschap van een kerncommissie van de raad van commissarissen als bedoeld in principe III.5;
  - h de vaststelling of het lid onafhankelijk is in de zin van bepaling III.2.2.
- III.1.4 Indien leden van de raad van commissarissen frequent afwezig zijn bij vergaderingen van de raad van commissarissen, worden zij daarop aangesproken.

- III.1.5 Een lid van de raad van commissarissen treedt tussentijds af bij onvoldoende functioneren, structurele onverenigbaarheid van belangen of wanneer dit anderszins naar het oordeel van de raad van commissarissen is geboden.
- III.1.6 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat in ieder geval:
- a de realisatie van de doelstellingen van de woningcorporatie;
  - b de strategie en de risico's verbonden aan de activiteiten van de woningcorporatie;
  - c de opzet en de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen;
  - d het kwaliteitsbeleid;
  - e de kwaliteit van de maatschappelijke verantwoording als voorzien in hoofdstuk V;
  - f het financiële verslaggevingsproces;
  - g de naleving van toepasselijke wet- en regelgeving.
- III.1.7 De raad van commissarissen bespreekt ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zowel zijn eigen functioneren als dat van de individuele leden van de raad van commissarissen en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden. De raad van commissarissen vraagt hiertoe uitdrukkelijk de visie van het bestuur ter zake en betreft deze in de bespreking. Tevens wordt het gewenste profiel en de samenstelling en competentie van de raad van commissarissen besproken alsmede de conclusies die hieraan moeten worden verbonden. De raad van commissarissen bespreekt voorts ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van het bestuur zowel het functioneren van het bestuur als college als dat van de individuele leden van het bestuur, en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden en bespreekt deze conclusie met het bestuur en de bestuurders.
- III.1.8 De raad van commissarissen en de leden van de raad van commissarissen afzonderlijk hebben een eigen verantwoordelijkheid om van het bestuur en de externe accountant de informatie te verlangen die de raad van commissarissen behoeft om zijn taak als toezichthoudend orgaan goed te kunnen uitoefenen. Indien de raad van commissarissen dit geboden acht kan hij informatie inwinnen van functionarissen en externe adviseurs van de woningcorporatie. De woningcorporatie stelt hiertoe de nodige middelen ter beschikking. De raad van commissarissen kan verlangen dat bepaalde functionarissen en externe adviseurs bij zijn vergaderingen aanwezig zijn.

III.2 ONAFHANKELIJKHEID

Principe

Ieder lid van de raad van commissarissen heeft de verantwoordelijkheid onafhankelijk en kritisch bij te dragen aan de besluitvorming zodanig dat de raad van commissarissen de in aanmerking komende belangen op evenwichtige wijze kan afwegen. De raad van commissarissen is zodanig samengesteld dat de leden ten opzichte van elkaar, het bestuur en welk deelbelang dan ook onafhankelijk en kritisch kunnen opereren.

Uitwerking

- III.2.1 De raad van commissarissen waakt ervoor dat de meerderheid van de leden van de raad van commissarissen naar zijn oordeel in formele zin onafhankelijk is in het licht van de in bepaling III.2.2 aangeduide criteria. De raad van commissarissen maakt hiervan melding in het jaarverslag.
- III.2.2 De raad van commissarissen stelt ten aanzien van iedere commissaris vast of deze in een zodanige relatie tot de corporatie staat of heeft gestaan dat hij in formele zin niet geacht kan worden onafhankelijk te zijn, waarbij de raad van commissarissen ten minste de hieronder genoemde onafhankelijkheidscriteria in zijn beoordeling betreft.¹⁰ De verantwoordelijkheid voor een onafhankelijke en kritische bijdrage aan de besluitvorming binnen de raad van commissarissen rust ook op commissarissen waarvan de raad van commissarissen vaststelt dat zij in formele zin niet onafhankelijk zijn. Bedoelde afhankelijkheidscriteria zijn dat het betrokken lid van de raad van commissarissen, dan wel zijn echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind of bloed- of aanverwant tot in de tweede graad:
- a in de vijf jaar voorafgaande aan de benoeming werknemer of lid van het bestuur van de woningcorporatie (inclusief gelieerde rechtspersonen) is geweest;
  - b een persoonlijke financiële vergoeding van de woningcorporatie of van een aan haar gelieerde rechtspersoon ontvangt, anders dan de vergoeding die voor de als lid van de raad van commissarissen verrichte werkzaamheden wordt ontvangen en voor zover zij niet past in de normale uitoefening van bedrijf;
  - c bestuurslid is van een vennootschap dan wel rechtspersoon waarin een lid van het bestuur van de woningcorporatie lid van de raad van commissarissen is;
  - d in de vijf jaar voorafgaand aan de benoeming een belangrijke zakelijke relatie met de woningcorporatie of een aan haar gelieerde rechtspersoon heeft of in de vijf jaar voorafgaand aan de benoeming heeft gehad. Daaronder wordt in ieder geval begrepen het geval dat de commissaris,

- e of een kantoor waarvan hij aandeelhouder, vennoot, medewerker of adviseur is, is opgetreden als adviseur van de woningcorporatie en het geval dat de commissaris bestuurder of medewerker is van een bankinstelling waarmee de woningcorporatie een duurzame en significante relatie onderhoudt;
- f lid is van de gemeenteraad of Provinciale Staten van een gemeente of provincie waar de woningcorporatie feitelijk werkzaam is dan wel in dienst is van een zodanige gemeente of provincie en feitelijk betrokken bij volkshuisvestingsaangelegenheden;¹¹
- g werkzaam is bij het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, of bij het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting, het Waarborgfonds Sociale Woningbouw of voor de volkshuisvesting relevante belangenbehartigingsorganisaties en feitelijk betrokken is bij volkshuisvestingsaangelegenheden;
- h huurder is van de woningcorporatie¹²;
- i aandelen houdt, of bestuurder of commissaris van een rechtspersoon is die aandelen houdt, in een aan de woningcorporatie gelieerde vennootschap, of vennoot is dan wel bestuurder of commissaris is van een vennoot in een contractuele vennootschap waarin ook de woningcorporatie vennoot is; gedurende de voorgaande twaalf maanden tijdelijk heeft voorzien in het bestuur bij belet en ontstentenis van bestuurders.

III.3 DESKUNDIGHEID EN SAMENSTELLING

Principe

Elk lid van de raad van commissarissen dient in staat te zijn om de hoofdlijnen van het totale beleid te beoordelen. Elk lid van de raad van commissarissen beschikt over de specifieke deskundigheid die noodzakelijk is voor de vervulling van zijn taak, binnen zijn rol in het kader van de profielschets van de raad. Ook leden die op voordracht zijn benoemd dienen aan dit profiel te voldoen. De raad van commissarissen dient zodanig te zijn samengesteld dat hij zijn taak naar behoren kan vervullen. Een herbenoeming van een lid van de raad van commissarissen vindt slechts plaats na zorgvuldige overweging. Ook bij een herbenoeming wordt de hiervoor genoemde profielschets in acht genomen.

Uitwerking

- III.3.1 De raad van commissarissen stelt een profielschets voor zijn omvang en samenstelling op, rekeninghoudend met de aard van de woningcorporatie, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de leden van de raad van commissarissen. De profielschets wordt algemeen verkrijgbaar gesteld en wordt in ieder geval op de website van de woningcorporatie geplaatst.

- III.3.2 Minimaal één lid van de raad van commissarissen heeft ervaring in volkshuisvestingsaangelegenheden.
- III.3.3 Minimaal één lid van de raad van commissarissen is een zogenoemde financieel expert, wat inhoudt dat deze persoon relevante kennis en ervaring heeft opgedaan in de financiële bedrijfsvoering bij naar omvang gelijkwaardige rechtspersonen.
- III.3.4 Alle commissarissen volgen na benoeming een introductieprogramma, waarin in ieder geval aandacht wordt besteed aan algemene financiële en juridische zaken, de financiële verslaggeving door de woningcorporatie, de specifieke aspecten die eigen zijn aan de betreffende corporatie en haar activiteiten en de verantwoordelijkheden van een commissaris. De raad van commissarissen beoordeelt jaarlijks op welke onderdelen leden van de raad van commissarissen gedurende hun benoemingsperiode behoefte hebben aan nadere introductie of opleiding. Het bestuur speelt hierin een faciliterende rol.
- III.3.5 Een lid van de raad van commissarissen kan maximaal driemaal voor een periode van vier jaar zitting hebben in de raad van commissarissen.¹³
- III.3.6 De raad van commissarissen stelt een rooster van aftreden vast om zo veel mogelijk te voorkomen dat veel leden van de raad van commissarissen tegelijk aftreden. Het rooster van aftreden wordt in ieder geval op de website van de woningcorporatie geplaatst.

III.4 ROL VAN DE VOORZITTER VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Principe

De voorzitter van de raad van commissarissen bereidt de agenda van de vergadering voor en leidt de vergaderingen van de raad, ziet toe op het goed functioneren van de raad en zijn commissies, draagt zorg voor een adequate informatievoorziening aan de leden van de raad, zorgt ervoor dat voldoende tijd bestaat voor de besluitvorming, draagt zorg voor een adequate introductie, is namens de raad van commissarissen het voornaamste aanspreekpunt voor het bestuur, en initieert de evaluatie van het functioneren van de raad van commissarissen en van het functioneren van het bestuur.

De woningcorporatie draagt zorg voor een adequate ondersteuning van de voorzitter van de raad van commissarissen (informatie, agendering, evaluatie, introductie nieuwe leden, etc.).

Uitwerking

- III.4.1 De voorzitter van de raad van commissarissen ziet erop toe dat:
  - a de leden van de raad van commissarissen tijdig de informatie ontvangen die nodig is voor de goede uitoefening van hun taak;

- b voldoende tijd bestaat voor de beraadslaging en besluitvorming door de raad van commissarissen;
  - c de commissies van de raad van commissarissen naar behoren functioneren;
  - d de leden van het bestuur en de leden van de raad van commissarissen ten minste jaarlijks worden beoordeeld op hun functioneren;
  - e de contacten van de raad van commissarissen met het bestuur en ondernemingsraad naar behoren verlopen;
  - f de commissarissen hun introductie- en opleidings- of trainingsprogramma volgen.
- III.4.2 De voorzitter van de raad van commissarissen is geen voormalig bestuurder van de woningcorporatie.

III.5 SAMENSTELLING EN ROL VAN TWEE KERNCOMMISSIES VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Principe

Indien de raad van commissarissen meer dan vijf leden omvat, kan de raad van commissarissen uit zijn midden een auditcommissie en een selectie-/remuneratiecommissie instellen.¹⁴ De taak van de commissies is om de besluitvorming van de raad van commissarissen voor te bereiden. Indien de raad van commissarissen besluit tot het niet instellen van een audit-, en/of selectie-/remuneratiecommissie, dan geldt de van toepassing zijnde uitwerking in III.5.4, III.5.5, III.5.8, III.5.9, III.5.10, IV.1.2, IV.2.3 en IV.3.1 ten aanzien van de gehele raad van commissarissen. In het jaarverslag van de woningcorporatie doet de raad van commissarissen verslag van de uitvoering van de taakopdracht van de commissies in het boekjaar.

Uitwerking

- III.5.1 De raad van commissarissen stelt voor iedere commissie een reglement op. Het reglement geeft aan wat de rol en verantwoordelijkheid van de betreffende commissie is, haar samenstelling en op welke wijze zij haar taak uitoefent.
- III.5.2 De raad van commissarissen vermeldt in het jaarverslag de samenstelling van de afzonderlijke commissies, het aantal vergaderingen van de commissies, alsmede de belangrijkste onderwerpen die aan de orde zijn gekomen.
- III.5.3 De raad van commissarissen ontvangt van elk van de commissies een verslag van de beraadslagingen en bevindingen.

Auditcommissie

- III.5.4 De auditcommissie richt zich in ieder geval op het toezicht op het bestuur ten aanzien van:

- a de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen, waaronder het toezicht op de naleving van de relevante wet- en regelgeving en het toezicht op de werking van de integriteitscode;
  - b de financiële informatieverstrijking door de woningcorporatie (keuze van accountingpolitiees, toepassing en beoordeling van effecten van nieuwe regels, prognoses, werk van in- en externe accountants ter zake, etc.);
  - c de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van in- en externe accountants;
  - d de voorgeschreven financiële informatieverstrijking aan de externe toezichthouder.
- III.5.5 De auditcommissie is het eerste aanspreekpunt van de externe accountant wanneer deze onregelmatigheden constateert in de inhoud van de financiële berichten of in de gevolgde procedures ten behoeve van de financiële verslaggeving.
- III.5.6 Het voorzitterschap van de auditcommissie wordt niet vervuld door een voormalig lid van het bestuur van de woningcorporatie.
- III.5.7 Van de auditcommissie maakt ten minste een financieel expert in de zin van uitwerking III.3.3 deel uit.
- III.5.8 De auditcommissie bepaalt of en wanneer de voorzitter, het lid van het bestuur verantwoordelijk voor financiële zaken en/of de externe accountant bij de vergadering van de commissie aanwezig zijn.
- III.5.9 De auditcommissie overlegt zo vaak als zij dit noodzakelijk acht, doch ten minste éénmaal per jaar buiten aanwezigheid van leden van het bestuur met de externe accountant.

Selectie- en remuneratiecommissie

- III.5.10 De selectie- en remuneratiecommissie heeft in ieder geval de volgende taken:
- a het doen van een voorstel voor selectiecriteria en benoemingsprocedure inzake de leden van de raad van commissarissen en leden van het bestuur;
  - b het doen van een voorstel voor een profielschets van de raad van commissarissen;
  - c het werven, selecteren en voordragen van leden van de raad van commissarissen ter benoeming door de raad van commissarissen;
  - d het doen van een voorstel aan de raad van commissarissen betreffende het te voeren bezoldigingsbeleid;
  - e het doen van een voorstel inzake de bezoldiging van de individuele leden van het bestuur ter vaststelling door de raad van commissarissen; en
  - f het opmaken van het remuneratierapport als bedoeld in Uitwerking II.2.3.
- III.5.11 Het voorzitterschap van de selectie- en remuneratiecommissie wordt niet vervuld door een voormalig lid van het bestuur van de woningcorporatie.

III.6 TEGENSTRIJDIGE BELANGEN

Principe

Elke vorm en schijn van belangenverstrijking tussen de woningcorporatie en leden van de raad van commissarissen wordt vermeden.

Besluiten tot het aangaan van transacties door de woningcorporatie waarbij tegenstrijdige belangen van leden van de raad van commissarissen kunnen spelen, die van materiële betekenis zijn voor de woningcorporatie en/of voor de betreffende leden van de raad van commissarissen, behoeven de goedkeuring van de raad van commissarissen. De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor de besluitvorming over de omgang met tegenstrijdige belangen bij leden van het bestuur, leden van de raad van commissarissen en de externe accountant in relatie tot de woningcorporatie.

Het door een lid van de raad van commissarissen aanvaarden van een nevenfunctie die gezien aard of tijdsbeslag van betekenis is voor de uitoefening van de taak van commissaris behoeft voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen.

Uitwerking

- III.6.1 Een lid van de raad van commissarissen meldt een (potentieel) tegenstrijdig belang dat van betekenis is voor de woningcorporatie en/of voor het betreffende lid van de raad van commissarissen terstond aan de voorzitter van de raad van commissarissen en verschaft daarover alle relevante informatie, inclusief de relevante informatie inzake zijn echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind en bloed- en aanverwanten tot in de tweede graad. Indien de voorzitter van de raad van commissarissen een (potentieel) tegenstrijdig belang heeft dat van materiële betekenis is voor de woningcorporatie en/of voor zichzelf, meldt hij dit terstond aan de vice-voorzitter van de raad van commissarissen en verschaft daarover alle relevante informatie, inclusief de relevante informatie inzake zijn echtgenoot, geregistreerde partner of een andere levensgezel, pleegkind en bloed- en aanverwanten tot in de tweede graad. Aan de beoordeling van de raad van commissarissen of sprake is van een tegenstrijdig belang neemt het betreffende lid van de raad van commissarissen niet deel.
- III.6.2 Een lid van de raad van commissarissen neemt niet deel aan de discussie en de besluitvorming over een onderwerp of transactie waarbij dit lid van de raad van commissarissen een tegenstrijdig belang heeft.
- III.6.3 Besluiten tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van leden van de raad van commissarissen spelen die van materiële betekenis zijn voor de woningcorporatie en/of voor de betreffende leden van de raad van commissarissen behoeven goedkeuring van de raad van commissarissen. Dergelijke transacties worden gepubliceerd in het jaarverslag van de woningcorporatie met vermelding van het tegenstrijdig

belang en de verklaring dat de bepalingen III.6.1 tot en met III.6.3 zijn nageleefd.

- III.6.4 Het reglement van de raad van commissarissen bevat regels ten aanzien van de omgang met (potentieel) tegenstrijdige belangen bij leden van het bestuur, leden van de raad van commissarissen en de externe accountant in relatie tot de woningcorporatie, en voor welke transacties goedkeuring van de raad van commissarissen nodig is.
- III.6.5 Een gedelegeerd lid van de raad van commissarissen is een lid van de raad van commissarissen met een bijzondere taak. De delegatie kan niet verder gaan dan de taken die de raad van commissarissen zelf heeft en omvat niet het besturen van de woningcorporatie. Zij strekt tot intensiever toezicht en advies en meer geregeld overleg met het bestuur. De delegatie is slechts van tijdelijke aard. De delegatie kan niet de taak en bevoegdheid van de raad van commissarissen wegnemen. Het gedelegeerd lid van de raad van commissarissen blijft lid van de raad van commissarissen.
- III.6.6 Het lid van de raad van commissarissen dat tijdelijk voorziet in het bestuur bij belet en ontstentenis van leden van het bestuur treedt voor deze periode uit de raad van commissarissen om de bestuurstaak op zich te nemen.

III.7 BEZOLDIGING RAAD VAN COMMISSARISSEN

Principe

De raad van commissarissen stelt de bezoldiging van de leden van de raad van commissarissen vast. De bezoldiging van een lid van de raad van commissarissen is niet afhankelijk van de resultaten van de woningcorporatie. De toelichting op de jaarrekening bevat in ieder geval informatie over de hoogte en de structuur van de bezoldiging van de individuele leden van de raad van commissarissen.

Uitwerking

- III.7.1 De woningcorporatie verstrekt aan de leden van de raad van commissarissen geen persoonlijke leningen of garanties.

IV

DE AUDIT VAN DE FINANCIËLE VERSLAGGEVING EN DE POSITIE VAN DE INTERNE-CONTROLFUNCTIE EN VAN DE EXTERNE ACCOUNTANT

IV.1 FINANCIËLE VERSLAGGEVING

Principe

Het bestuur is verantwoordelijk voor de kwaliteit en de volledigheid van de openbaar gemaakte financiële berichten. De raad van commissarissen ziet erop toe dat het bestuur deze verantwoordelijkheid vervult.

Uitwerking

- IV.1.1 Het opstellen en de publicatie van het jaarverslag, de jaarrekening en andere financiële berichten die worden gepubliceerd vergen zorgvuldige interne procedures. De raad van commissarissen houdt toezicht op het volgen van deze procedures.
- IV.1.2 De raad van commissarissen beoordeelt of en hoe de externe accountant wordt betrokken bij de inhoud en publicatie van financiële berichten, anders dan de jaarrekening.
- IV.1.3 Het bestuur is verantwoordelijk voor het instellen en handhaven van interne procedures die ervoor zorgen dat alle belangrijke financiële informatie bij het bestuur bekend is, zodat de tijdigheid, volledigheid en juistheid van de interne en externe financiële verslaggeving worden gewaarborgd. Vanuit dit oogpunt zorgt het bestuur ervoor dat de financiële informatie aangaande ondernemingen waarover de woningcorporatie overwegende zeggenschap uitoefent, rechtstreeks aan hem wordt gerapporteerd. De raad van commissarissen houdt toezicht op de instelling en handhaving van deze interne procedures.

IV.2 ROL, BENOEMING, BELONING EN BEOORDELING VAN HET FUNCTIONEREN VAN DE EXTERNE ACCOUNTANT

Principe

De raad van commissarissen benoemt de externe accountant en stelt de beloning van de externe accountant vast. De raad van commissarissen laat zich daartoe door het bestuur adviseren.

Uitwerking

- IV.2.1 De externe accountant kan over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening worden bevraagd door de raad van commissarissen.
- IV.2.2 Het bestuur en de auditcommissie rapporteren jaarlijks afzonderlijk aan

de raad van commissarissen over de ontwikkelingen in de relatie met de externe accountant, waaronder in het bijzonder zijn onafhankelijkheid (met inbegrip van de wenselijkheid van het verrichten van niet-controlewerkzaamheden voor de woningcorporatie verricht door hetzelfde kantoor). Mede op grond hiervan bepaalt de raad van commissarissen zijn benoeming van een externe accountant.

- IV.2.3 De externe accountant wordt benoemd voor een periode van maximaal vier jaar waarbij herbenoeming telkens voor een periode van maximaal vier jaar kan plaatsvinden. Het bestuur en de auditcommissie maken ieder ten minste éénmaal in de vier jaar een grondige beoordeling van het functioneren van de externe accountant in de diverse entiteiten en capaciteiten waarin de externe accountant fungeert. De beoordeling wordt besproken in de raad van commissarissen. De raad maakt van zijn belangrijkste bevindingen melding in het jaarverslag van de woningcorporatie.
- IV.2.4 De opdrachtverlening tot en de bezoldiging van het uitvoeren van niet-controlewerkzaamheden door de externe accountant worden, na overleg met het bestuur, goedgekeurd door de raad van commissarissen.

IV.3 INTERNE-CONTROLEFUNCTIE

Principe

De interne accountant c.q. controller, die een belangrijke rol kan spelen in het beoordelen en toetsen van interne risicobeheersing- en controlesystemen, functioneert onder de verantwoordelijkheid van het bestuur. Indien aan een woningcorporatie geen interne accountant c.q. controller is verbonden is dit principe en daaruit afgeleide uitwerking van overeenkomstige toepassing op de financieel verantwoordelijke van de woningcorporatie.

Uitwerking

- IV.3.1 De externe accountant en de auditcommissie worden betrokken bij het opstellen van het werkplan van de interne accountant. Zij nemen ook kennis van de bevindingen van de interne accountant c.q. controller. De raad van commissarissen beoordeelt of en in hoeverre de externe accountant wordt gevraagd zijn bevindingen ter zake aan de raad van commissarissen te rapporteren.

IV.4 RELATIE EN COMMUNICATIE VAN DE EXTERNE ACCOUNTANT MET DE ORGANEN VAN DE WONINGCORPORATIE

Principe

De externe accountant woont in ieder geval de vergadering van de raad van commissarissen bij waarin over de vaststelling van de jaarrekening wordt besloten. De externe accountant rapporteert zijn bevindingen betreffende het onderzoek naar de jaarrekening gelijktijdig en op dezelfde wijze aan het bestuur en de raad van commissarissen.

Uitwerking

- IV.4.1 Het verslag van de externe accountant ingevolge artikel 2:393 lid 4 BW bevat datgene wat de externe accountant met betrekking tot de controle van de jaarrekening en de daaraan gerelateerde controles onder de aandacht van het bestuur en de raad van commissarissen wil brengen. Daarbij komen ten minste de volgende onderwerpen aan de orde:

- A** Met betrekking tot de accountantscontrole:
- informatie over zaken die van belang zijn voor de beoordeling van de onafhankelijkheid van de externe accountant;
  - informatie over de gang van zaken tijdens de controle als ook de samenwerking met interne accountants en eventueel andere externe accountants, discussiepunten met het bestuur, een overzicht van niet-aangepaste correcties, etc.
- B** Met betrekking tot de financiële cijfers:
- analyses van ontwikkelingen van het vermogen en resultaat, die niet in te publiceren cijfers voorkomen en die naar de mening van de externe accountant bijdragen aan het inzicht in de financiële positie en resultaten van de woningcorporatie;
  - commentaar op de verwerking van eenmalige posten, de effecten van schattingen en de wijze waarop deze tot stand zijn gekomen, de keuze van accountingpolities wanneer ook andere keuzes mogelijk waren, alsmede bijzondere effecten als gevolg daarvan;
  - opmerkingen over de kwaliteit van prognoses en budgetten.
- C** Met betrekking tot de werking van de interne risicobeheersing- en controlesystemen (inclusief betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking) en de kwaliteit van de interne informatievoorziening:
- verbeterpunten, geconstateerde leemten en kwaliteitsbeoordelingen;
  - opmerkingen over bedreigingen en risico's voor de woningcorporatie en de wijze waarop daarover in te publiceren gegevens gerapporteerd dient te worden;
  - naleving van statuten, instructies, regelgeving, vereisten van externe toezichthouders, etc.

V

MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDING EN BELEIDSBEÏNVLOEDING DOOR BELANGHEBBENDEN

V.1

Principe

Het bestuur hanteert een visie op de maatschappelijke positie van de woningcorporatie als uitgangspunt voor zijn beleid. Het bestuur vertaalt die visie in een missie en beleidsdoelstellingen. Het bestuur betreft belanghebbenden bij beleidsvorming en voert met hen een dialoog over de uitvoering van het beleid. Het bestuur geeft inzicht in de realisatie van de beleidsdoelstellingen en communiceert hierover met relevante belanghebbenden.

Uitwerking

- V.1.1 Het bestuur benoemt, na goedkeuring door de raad van commissarissen, voor iedereen kenbaar de belanghebbenden bij de maatschappelijke en volkshuisvestelijke missie en doelstellingen van de woningcorporatie en voert met hen actief overleg. De belanghebbenden kunnen onder meer zijn:
- bewoners (klanten, zijnde huidige of toekomstige afnemers van producten en diensten, en andere burgers) en hun vertegenwoordigers;
  - relevante overheden en hun instellingen op gemeentelijk en regionaal niveau;
  - maatschappelijke organisaties op het terrein van zorg, welzijn, onderwijs en veiligheid;
  - collega-corporaties.
- V.1.2 De woningcorporatie heeft en onderhoudt een website waarop zij de informatie toegankelijk maakt die zij krachtens wet- of regelgeving of deze code dient te publiceren.

V.2

Principe

De woningcorporatie voorziet in een vorm van overleg met de door haar benoemde belanghebbenden over het door de woningcorporatie voorgenomen beleid en de uitvoering daarvan. In het governancehoofdstuk in het jaarverslag verantwoordt de woningcorporatie de vorm van overleg die zij heeft gekozen. De door de woningcorporatie benoemde belanghebbenden worden ten minste eenmaal per jaar in het overleg betrokken.

Uitwerking

- V.2.1 De vorm van het periodiek overleg met belanghebbenden wordt vastgesteld door het bestuur en behoeft voorafgaande goedkeuring door de raad van commissarissen.
- V.2.2 Het bestuur stelt belanghebbenden, in het overleg, in de gelegenheid advies uit te brengen over de vastgestelde jaarrekening en het jaarverslag en over de strategie en beleid van de woningcorporatie in het licht van haar volkshuisvestelijke en maatschappelijke doelstellingen.
- V.2.3 Het bestuur en de raad van commissarissen zijn voltallig aanwezig bij het overleg met belanghebbenden.
- V.2.4 Het bestuur maakt in ieder geval op hoofdlijnen een verslag over wat in het overleg met belanghebbenden is besproken en plaatst dit verslag binnen drie maanden op de website van de corporatie.

V.3

Principe

De woningcorporatie laat zich een keer per vier jaar visiteren waarbij een gestructureerd oordeel wordt gegeven over het volkshuisvestelijk en maatschappelijk presteren. Visitatie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van bestuur en raad van commissarissen.

Uitwerking

- V.3.1 Visitatie heeft betrekking op het volkshuisvestelijk en maatschappelijk presteren, op de wijze waarop belanghebbenden in de gelegenheid zijn gesteld invloed uit te oefenen op het beleid en op de kwaliteit van de governance.
- V.3.2 Het visitatierapport, alsmede het standpunt terzake van bestuur en raad van commissarissen, wordt op de website van de woningcorporatie geplaatst.
- V.3.3 Het visitatierapport wordt besproken in het overleg met belanghebbenden op basis van het standpunt van bestuur en raad van commissarissen.

TOELICHTING OP ONDERDELEN VAN DE GOVERNANCECODE WONINGCORPORATIES

aedes
vereniging van woningcorporaties

GOVERNANCECODE WONINGCORPORATIES

- 1 Bij sommige corporaties is sprake van een drielagige bestuurs- en toezichtstructuur, met een dagelijks en een algemeen bestuur (dat ook wel ledenbestuur wordt genoemd) en met een aparte raad van commissarissen. De bepalingen in de code die betrekking hebben op het bestuur zijn naar hun aard gericht op bestuurders die de verantwoordelijkheid dragen voor het daadwerkelijke en dagelijkse bestuur van de corporatie en haar organisatie. Een ledenbestuur heeft meer het karakter van een bijzonder toezichtsorgaan. Voor de toepassing van de code moeten de bepalingen over de raad van commissarissen waar mogelijk op het ledenbestuur worden toegepast.
- 2 Artikel 7 lid 1 van het Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH) bepaalt dat woningcorporaties dienen te voorzien in een intern toezichthoudend orgaan. Bij het merendeel van de corporaties fungeert dit orgaan onder de naam raad van commissarissen. Bij een kleiner deel wordt de naam raad van toezicht gebruikt. De commissie heeft ervoor gekozen in het kader van de code consequent te spreken van raad van commissarissen. Voor de toepassing van de code moet daaronder worden verstaan de raad van toezicht van een corporatie die fungeert als intern toezichthoudend orgaan in de zin van artikel 7 BBSH.
- 3 De governancestructuur van de corporatie omvat haar juridische structuur. De afgelopen jaren hebben corporaties steeds vaker de keuze gemaakt voor de stichting als rechtsvorm. Nog slechts een beperkt aantal corporaties heeft de rechtsvorm van een vereniging. Bij de code is uitgegaan van de rechtsvorm van de stichting. Op een aantal onderdelen zullen corporaties in de vorm van een vereniging bij de toepassing van de code aanpassingen moeten maken. Het gaat met name om de volgende onderdelen:
  - Bepaling II.1.2 stelt dat het bestuur (onder meer) jaarverslag en jaarrekening ter goedkeuring voorlegt aan de raad van commissarissen. Bij de stichting wordt de jaarrekening doorgaans vastgesteld door het bestuur. Bij de vereniging is het vaststellen van de jaarrekening doorgaans een bevoegdheid van de algemene vergadering, zie artikel 49 lid 3 Boek 2 BW. De code verlangt dat de jaarrekening die ter vaststelling aan de algemene vergadering wordt voorgelegd door de raad van commissarissen wordt goedgekeurd.
  - De bevoegdheid tot vaststelling van het bezoldigingsbeleid (principe II.2) kan bij de vereniging berusten bij de algemene vergadering. In dat geval veronderstelt de code dat een voorstel tot een door de algemene vergadering vast te stellen bezoldigingsbeleid wordt gedaan door de raad van commissarissen.
  - De bevoegdheid tot benoeming, schorsing en ontslag van bestuurders kan bij de vereniging liggen bij de algemene vergadering. De code veronderstelt in dat geval dat een voorstel tot benoeming wordt gedaan door de raad van commissarissen (principe III.1).

- 4 De commissie verstaat de term deelneming in de zin van artikel 24c Boek 2 BW. Een corporatie heeft een deelneming in een rechtspersoon indien zij of een of meer van haar dochtermaatschappijen alleen of samen voor eigen rekening aan die rechtspersoon kapitaal verschaffen of doen verschaffen teneinde met die rechtspersoon duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid. Onverminderd het terzake bepaalde in het BBSH wordt indien een vijfde of meer van het geplaatste kapitaal wordt verschaft, het bestaan van een deelneming vermoed. Van een deelneming is eveneens sprake indien de corporatie of een dochtermaatschappij van de corporatie als vennoot jegens schuldeisers van een vennootschap volledig aansprakelijk is of anderszins in een vennootschap vennoot is teneinde duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid. Het bestuur is medeverantwoordelijk voor het beleid van de corporatie ten aanzien van haar deelnemingen en dient daarover verantwoording af te leggen aan de raad van commissarissen. Indien in een deelneming waarin de corporatie overwegende zeggenschap uitoefent door de corporatie als aandeelhouder stemrecht moet worden uitgeoefend over majeure beslissingen, dient het bestuur van de corporatie vooraf goedkeuring te vragen aan de eigen raad van commissarissen over de wijze van uitoefening van stemrecht, bepaling II.1.2.
- 5 De commissie is van mening dat de besluitvorming inzake de visitatie bij de woningcorporatie als voorzien in hoofdstuk V van de code en de wijze waarop daaraan uitvoering wordt gegeven, een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van het bestuur en de raad van commissarissen. De visitatie omvat het gehele volkshuisvestelijke en maatschappelijke functioneren van de corporatie, de wijze waarop belanghebbenden in de gelegenheid zijn gesteld invloed uit te oefenen op het beleid en op de kwaliteit van de governance. Daarbij is het functioneren van zowel het bestuur als de raad van commissarissen aan de orde. De commissie staat voor ogen dat beide organen overleggen en overeenstemming bereiken over tijdstip van de visitatie, de partij aan wie de visitatie wordt opgedragen, de wijze van inrichting van het visitatieproces en de wijze waarop over de visitatie aan beiden verslag wordt gedaan. Van zowel bestuur als raad van commissarissen wordt verder verlangd een standpunt in te nemen naar aanleiding van het visitatierapport en dit te bespreken in het overleg met belanghebbenden (V.3.3).
- 6 Verantwoording is een wezenlijk onderdeel van zorgvuldige governance. Bij de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de corporatie past dat zij volledig transparant is over haar doelstellingen, beleid en organisatie. De commissie meent dat van corporaties actieve openbaarmaking van kerninformatie mag worden verwacht en heeft daarom bepaald dat de woningcorporatie een website heeft en onderhoudt waarop zij de informatie toegankelijk maakt die zij krachtens wet- en regelgeving of deze code dient te

publiceren, bepaling V.1.2. De website zorgt voor een zeer brede toegankelijkheid van deze informatie tegen zeer geringe kosten. Ook van kleinere corporaties mag worden verwacht dat zij de website gebruiken om belanghebbenden doeltreffend te informeren.

- 7 Het advies arbeidsvoorwaarden statutair directeuren woningcorporaties opgesteld door de commissie-Izeboud geeft aanbevelingen inzake de aard, structuur en omvang van de beloning van bestuurders. De commissie gaat ervan uit dat dit advies, en de aanpassingen die daarop in de toekomst worden gemaakt, in acht wordt genomen bij de vaststelling van het bezoldigingsbeleid.

- 8 Deze bepaling heeft niet als uitgangspunt dat bestuurders in beginsel niet langer dan vier jaar kunnen functioneren. Herbenoeming voor een nieuwe periode van maximaal vier jaar is in beginsel mogelijk. De strekking van de bepaling is dat de raad van commissarissen ten minste eenmaal in de vier jaar beoordeelt of de bestuurder ook voor de toekomstige bestuursperiode de juiste persoon is om de corporatie te besturen. Daarbij spelen de jaarlijkse beoordelingen van de bestuurder door de raad van commissarissen een rol maar ook de toekomstige positie van de corporatie en het voor haar wenselijke beleid. De bepaling doet geen afbreuk aan de bescherming die de bestuurder geniet onder het Nederlandse arbeidsrecht indien de bestuurder niet wordt herbenoemd.

De bepaling heeft geen gevolgen voor zittende bestuurders, aangenomen dat deze zijn benoemd voor onbepaalde tijd. Wordt na vier jaar de benoeming als bestuurder niet verlengd dan heeft dat doorgaans tot gevolg dat ook de arbeidsrelatie wordt beëindigd. In dat geval komt de bestuurder de bescherming toe op grond van het gemene arbeidsrecht, dat wil zeggen in beginsel een vergoeding op basis van de zogeheten kantonrechttersformule. Hetzelfde geldt voor diegenen die als medewerker bij de corporatie een arbeidsovereenkomst hebben voor onbepaalde tijd en die vervolgens (voor vier jaar) tot bestuurder worden benoemd. De arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd verandert daardoor niet. Wordt de benoeming na vier jaar niet verlengd dan heeft de persoon in beginsel aanspraak op vergoeding op basis van de kantonrechttersformule.

Anders kan het worden indien een bestuurder wordt benoemd die nog geen arbeidsovereenkomst met de corporatie heeft. Er zijn dan twee mogelijkheden:

- De corporatie benoemt voor vier jaar als bestuurder met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd, in de verwachting dat bij normaal functioneren de benoeming zal worden verlengd. Evenals in de bovengenoemde gevallen heeft vervolgens in geval van beëindiging van de arbeids-

overeenkomst de bestuurder aanspraak op een vergoeding volgens de kantonrechttersformule.

- De corporatie benoemt voor vier jaar als bestuurder en biedt een arbeidsovereenkomst aan voor vier jaar. Wordt de benoeming niet verlengd dan loopt de arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd van rechtswege af en is de corporatie in beginsel geen vergoeding verschuldigd. Wordt de benoeming wel verlengd en een nieuwe arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd gesloten, dan maakt artikel 7:668a BW dat de arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd gaat gelden. Zie voor de beëindiging hiervan bovenstaande.

De mogelijkheid van beëindiging van de arbeidsovereenkomst via een ontslagprocedure bij het CWI is in deze toelichting buiten beschouwing gelaten, omdat deze weinig gebruikelijk is.

- 9 Deze omschrijving van de taak van de raad van commissarissen is ontleend aan de wettelijke taakomschrijving van een raad van commissarissen van een NV of een BV, die naar het oordeel van de commissie onverkort geldt voor een raad van commissarissen van de corporatie. Het onderdeel 'de woningcorporatie en de met haar verbonden onderneming' drukt uit dat de taakvervulling van de raad van commissarissen zich niet alleen richt op de rechtspersoon van de corporatie maar ook op de ondernemingsorganisatie die door haar in stand wordt gehouden. Daaruit vloeit voort dat de raad van commissarissen de verschillende belangen van degenen die bij de woningcorporatie zijn betrokken moet afwegen.
- 10 Deze bepaling laat de raad van commissarissen de ruimte om tot het oordeel te komen dat, ondanks het van toepassing zijn van een van de afhankelijkheidscriteria genoemd in deze bepaling, in de bijzondere omstandigheden van het geval een commissaris niettemin als onafhankelijk in formele zin heeft te gelden. Een dergelijk oordeel zal in het licht van de genoemde criteria wel moeten worden toegelicht in het jaarverslag. Omgekeerd geeft de bepaling geen limitatieve opsomming van omstandigheden of relaties die tot de conclusie kunnen leiden dat een commissaris niet onafhankelijk is. Ook andere dan de genoemde omstandigheden of relaties kunnen de raad van commissarissen tot het oordeel brengen dat een commissaris niet onafhankelijk in formele zin is.
- 11 Het BBSH bepaalt dat de functie van wethouder of lid van Gedeputeerde Staten van de gemeente of provincie waarin de woningcorporatie werkzaam is onverenigbaar is met het zijn van commissaris bij de woningcorporatie. Een lid van de gemeenteraad of Provinciale Staten kan wel commissaris zijn, maar geldt onder deze bepaling in de code in beginsel als niet

onafhankelijk in formele zin indien deze feitelijk betrokken is bij volkshuisvestingsaangelegenheden.

- 12 Een huurder van de woningcorporatie heeft een specifiek belang bij bepaalde besluitvorming in de raad van commissarissen. Met deze bepaling is niet beoogd te zeggen dat commissarissen die op voordracht van huurders of huurdersorganisaties zijn benoemd op voet van artikel 7 lid 1 onder e BBSH niet als onafhankelijk in formele zin kunnen worden beschouwd. De voorgedragen personen gelden als onafhankelijk in formele zin indien zij niet zelf huurder van de woningcorporatie zijn noch in andere relaties tot de woningcorporatie staan die de onafhankelijkheid in formele zin uitsluiten.
- 13 Voor de duidelijkheid merkt de commissie op dat de maximale zittingstermijn van een commissaris van drie keer vier jaar niet kunstmatig kan worden verlengd door na een fusie of andere vorm van herstructurering van de woningcorporatie uit te gaan van een nieuwe maximale zittingstermijn van drie keer vier jaar. De zittingstermijn van een commissaris voorafgaande aan de fusie of herstructurering moet worden meegerekend bij de bepaling van de resterende maximale zittingstermijn na de fusie of herstructurering.
- 14 De bepaling schrijft niet voor als best practice dat een raad van commissarissen met meer dan vijf leden een auditcommissie en een selectie-/remuneratiecommissie behoort in te stellen. De commissie wil het instellen van deze commissie wel uitdrukkelijk als een mogelijkheid aan woningcorporaties voorhouden. De audit van de financiële verslaggeving en de benoeming en beloning van bestuurders zijn taken van de raad van commissarissen die verhoogde aandacht behoeven omdat zij direct het functioneren en de positie van bestuurders betreffen. Het instellen van deze commissies kan bij een grotere raad van commissarissen leiden tot een grotere betrokkenheid en efficiëntie bij de uitoefening van deze kerntaken.

COLOFON

Productiebegeleiding

Van der Brug Communicatie,
Hilversum

Vormgeving

Buro IK Grafische Vormgeving,
Haarlem

Druk

PlantijnCasparie,
Almere